

Finansiell informasjon (Pilar 3) 2013

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

Oppdatert pr 31. desember 2013

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og formål med dokumentet.....	3
2	Konsolidering.....	3
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv.....	3
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav.....	3
3.1	Ansvarlig kapital.....	3
3.2	Kapitalkrav.....	4
4	Kreditrisiko og motpartsrisiko.....	4
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall.....	4
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger.....	5
4.3	Fordeling på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.....	5
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid.....	6
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar.....	6
4.6	Endring i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar.....	6
4.7	Bruk av offisiell rating til kapitaldekningsformål.....	7
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav.....	7
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater.....	8
5	Egenkapitalposisjoner.....	8
6	Renterisiko.....	9
7	Styring og kontroll av risiko.....	9
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	9
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer.....	10
7.3	Bankens godtgjørelsesordning.....	12

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Det vil bli utarbeidet et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er pr. 31. desember 2013 og rapporteres i hele tusen kroner med mindre annet fremgår.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det benyttes standardiserte, myndighetsbestemte risikovekter ved beregningen av kapitalkravet. Ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden, som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til gjennomsnittlig inntekt siste tre år.

Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises for øvrig til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Datterselskapet, Sparebanken Hemne Invest AS, ble stiftet 18.08.09 og formålet er overtakelse, drifting og salg av eiendom. Selskapet er ikke konsolidert med bankens regnskap for 2013, da utelatelsen ikke har betydning for å bedømme konsernets stilling og resultat.

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Sparebanken Hemne sin ansvarlige netto kapital består av kjernekapital. Kjernekapitalen før fradrag består av sparebankens fond og gavefond.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital
(beløp i tusen kroner)

Type kapital	Beløp
Kjernekapital:	
Sparebankens fond	170.618
Gavefond	2.887
Sum egenkapital	173.505
Fradrag:	
Overfinansiering pensjonsforpliktelser	2.251
Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	5.016
Ren kjernekapital	166.238
Evigvarende fondsobligasjonslån	30.000
Kjernekapital	196.238
Total ansvarlig kapital	196.238
Ren kjernekapitaldekning	17,21%
Kjernekapitaldekning	20,32%
Kapitaldekning	20,32%

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko samt det samlede kapitalkravet.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

<i>Engasjementskategorier</i>	<i>Minimumskrav</i>
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	0
Offentlig eide foretak	0
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	3.516
Foretak	10.046
Massemarkedsengasjementer	0
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	48.278
Forfalte engasjementer	3
Høyrisiko-engasjementer	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	320
Andeler i verdipapirfond	0
Øvrige engasjementer	10.144
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	72.308
Kapitalkrav for motpartsrisiko	0
Kapitalkrav for operasjonell risiko	5.844
Fradrag - gruppevis nedskrivninger	480
Fradrag – ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	401
Sum	77.271

4 Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement anses for å være misligholdt når en kunde ikke har betalt forfalte avdrag eller renter på utlån innen 90 dager etter forfall, eller når rammekreditter er overtrukket i 90 dager eller mer.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Tapsutsatte engasjement er engasjement som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske situasjon innebærer en overveiende sannsynlighet for at et allerede oppstått tap vil bli konstatert på et senere tidspunkt.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004". Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). I etterfølgende perioder vurderes utlån til amortisert kost ved anvendelse av effektiv rentemetode. Amortisert kost er anskaffelseskost med fradrag for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier.

Retningslinjene omhandler både privat- og næringslivsengasjement.

- Hvert kvartal blir det foretatt vurdering av alle engasjement som har utviklet seg negativt, eller som vi har mistanke om vil utvikle seg i negativ retning.

Årlig gjennomgås følgende engasjement:

- 2 største engasjement i risikoklasse A
- 2 største engasjement i risikoklasse B
- 16 største engasjement i risikoklasse C
- I tillegg blir alle engasjementer over kr 4 mill. vurdert særskilt en gang pr. år.

For engasjementene er det verdien av bankens sikkerheter, låntakers betjeningsevne etc. som vurderes.

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debitoren blir tatt under konkursbehandling.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningene benyttes løpende effektiv rente. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgspris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån vil si nedskrivning uten at det enkelte engasjement er identifisert. Nedskrivningen er basert på objektive bevis for verdifall i bankens låneportefølje ut fra bankens vurdering av risiko for manglende betalingsevne basert på en analyse av risiko og historiske tapstall og med grunnlag i bankens risikoklassifiseringssystem. Andre forhold kan være verdifall på fast eiendom ved økte markedsrenter, svikt i betalingsevne ved markert renteoppgang eller nedbemanning på større arbeidsplasser. Det er benyttet en modell som bygger på risikoklassifiseringen av engasjementer. Modellens nedskrivningsindikatorer korrelerer med risikoklasse, jo sterkere indikasjon på svekket betalingsstatus, medfører økt behov for nedskrivning.

4.3 Fordeling på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Personkunder	1.265.898	73.732	439	1.340.069
Primærnæringer	69.853	9.411	195	79.459
Handel	44.907	11.709	7.987	64.603
Transport	24.178	231	2.547	26.956
Eiendomsdrift	113.182	4.420	0	117.602
Øvrige næringer	77.829	13.372	8.220	99.421
Eika BoligKreditt/Bankenens Sikringsfond	5.000	0	53.374	58.374
Øvrige finansinstitusjoner	210.773	0	0	210.773
Sum sektor-/næringsfordeling	1.811.620	112.875	72.762	1.997.257
Hemne	816.009	54.795	63.242	934.046
Øvrige deler av Sør-Trøndelag	635.269	45.885	6.478	687.632
Øvrige deler av Norge	360.001	12.185	3.042	375.228
Utland	341	10	0	351
Sum geografisk fordeling	1.811.620	112.875	72.762	1.997.257
Gjennomsnitt²	1.767.457	109.989	62.732	1.940.178

1 Etter individuelle nedskrivninger

2 Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser ulike engasjementstyper fordelt på løpetider.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	393.875	14.673	68.618	388.225	946.229	0	1.811.620
Ubenyttede rammer	0	0	57.634	55.241	0	0	112.875
Garantier	0	0	0	16.190	53.374	3.198	72.762
Sum	393.875	14.673	126.252	459.656	999.603	3.198	1.997.257

1 Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar

Matrisen nedenfor viser misligholdte og tapsutsatte utlån, individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantiansvar fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Tapsutsatte engasjementer	Samlede nedskr. ¹	Resultatførte endring i nedskr. ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetn. på garantier
Personkunder	440	3.556	1.029	248	0	0
Primærnæringer	0	0	0	-26	0	0
Handel	0	1.542	859	298	0	0
Transport	0	0	0	0	0	0
Eiendomsdrift	0	6.466	1.600	1.600	0	0
Øvrige næringer	0	960	387	388	0	0
Stat/fylke/kommune	0	0	0	0	0	0
Eika BoligKreditt	0	0	0	0	0	0
Øvrige finansinst.	0	0	0	0	0	0
Sum	440	12.524	3.875	2.508	0	0
Hemne	116	5.196	1.235	419	0	0
Øvrige deler av Sør-T.	324	6.799	2.123	2.089	0	0
Øvrige deler av Norge	0	529	517	0	0	0
Utland	0	0	0	0	0	0

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endring i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar

Tabellene nedenfor viser utviklingen i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar for regnskapsåret 2013.

Endringer i nedskrivninger på individuelle utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	1.367	0	1.367
+ Økte nedskrivninger på individuelle utlån/avsetninger på garantier	697	0	697
+ Nye nedskrivninger på individuelle utlån/avsetninger på garantier	2.001	0	2.001
- Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	15	0	15
- Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	175	0	175
Utgående balanse	3.875	0	3.875

**Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år
(beløp i tusen kroner)**

Inngående balanse	6.000
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	0
Utgående balanse	6.000

**Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger
(beløp i tusen kroner)**

	<i>Utlån</i>	<i>Garantier</i>	<i>Sum</i>
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	2.508	0	2.508
Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0	0
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	15	0	15
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	12	224	236
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	75	0	75
Periodens tapkostnad	2.460	224	2.684

4.7 Bruk av offisiell rating til kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Sparebanken Hemne har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter (garantiansvar og finansielle sikkerheter) samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarige kapitalen.

**Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav
(beløp i tusen kroner)**

<i>Engasjements-kategorier</i>	<i>Engasjements beløp før sikkerheter</i>	<i>Engasjements beløp etter sikkerheter</i>	<i>Fratrukket den ansvarlige kapitalen</i>	<i>Benyttede rating-byråer</i>	<i>Andel sikret med pant¹</i>	<i>Andel sikret med garantier¹</i>
Stater og sentralbanker	51.655	51.655	0	Ingen	0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Offentlig eide foretak	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Internasjonale org.	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Institusjoner	138.286	138.286	5.016	Ingen	0 %	0 %
Foretak	190.497	190.497	0	Ingen	0 %	0 %
Massemarkedseng.	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	1.529.011	1.529.011	0	Ingen	91 %	0 %
Forfalte engasjementer	31	31	0	Ingen	39 %	0 %
Høyrisiko-engasjem.	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	40.016	40.016	0	Ingen	0 %	0 %
Andeler i verdipapirfond	0	0	0	Ingen	0 %	0 %
Øvrige engasjementer	141.131	140.981	0	Ingen	1 %	0 %
Sum	2.090.627	2.090.477	5.016			

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. Sparebanken Hemne benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes hovedsakelig bankens markedskunnskap, og takst der en finner det nødvendig ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet, ved større opplån og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon i typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Samlet engasjementsbeløp hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko utgjorde pr. 31.12.13 NOK 0 (engasjementsbeløp før sikkerhetsstillelse og konverteringsfaktorer).

5 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis deles vanligvis inn i tre porteføljer; handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Sparebanken Hemne har ingen handelsportefølje, bankens beholdning besto derfor ved årsskiftet av poster klassifisert som omløps- og anleggsmidler. Det er i inneværende år ikke foretatt endringer i de benyttede regnskapsprinsipper.

Omløpsmidler er ordinær bankportefølje hvor intensjonene om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende. Aksjene m.m. blir verdsatt til den laveste av anskaffelseskost og markedsverdi.

Anleggsaksjer, det vil si aksjer som er beregnet til varig eie, er vurdert til anskaffelseskost. Nedskrivning blir foretatt når de virkelige verdiene er lavere enn anskaffelseskost. Det blir foretatt nedskrivning til markedsverdi dersom der foreligger et verdifall som ikke antas å være forbigående. Nedskrivningen skal reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Virkelig verdi (markedsverdi) av aksjer defineres som børskurs pr 31.12. Virkelig verdi for de aksjene som ikke noteres på børs, er satt til siste kjente omsetningskurs. Usikkerheten i anslagene over virkelig verdi anses å være minimal. Dersom virkelig verdi ikke kan anses med sikkerhet, er det unnlatt å gi opplysninger om antatt virkelig verdi.

Matrisen nedenfor viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og balanseført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år, akkumulert urealisert gevinst/tap og hvor mye av dette som er medregnet i henholdsvis kjernekapital og tilleggskapital.

Egenkapitalposisjoner

<i>Beløp i tusen kroner</i>	<i>Balanse ført verdi</i>	<i>Virkelig verdi</i>	<i>Realisert gev./-tap i perioden</i>	<i>Urealisert gev./-tap</i>	<i>Herav medregnet i kjernekapital¹</i>	<i>Herav medregnet i tilleggskapital¹</i>
Aksjer og andeler - gevinstformål						
- børsnoterte aksjer	507	530	0	-143	0	0
- andre aksjer og andeler	3.681	3.960	146	0	0	0
Aksjer og andeler - strategisk formål						
- børsnoterte aksjer	0	0	0	0	0	0
- andre aksjer og andeler	18.935	21.672	251	0	0	0

¹ "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Renterisiko

Sparebanken Hemne har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- Annen rentebærende gjeld
- Derivater

Renterisiko er risiko for tap på grunn av endringer i det generelle rentenivået. I begrepet inngår også kursrisiko/rentefølsomhet, dvs. endring i en obligasjons verdi ved endring av markedsrenten. Det vanlige er å beskrive renterisikoen med hvor stort beløp man taper gitt at renten går opp eller ned med 1 %. Banken måler renterisikoen ved at det beregnes en gjennomsnittlig durasjon (tid til neste renteendring) for de forskjellige postene.

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Fra vår meglerforbindelse mottar vi månedlige analyse av obligasjonsporteføljen som inngår i bankens styring av renterisiko.

Renterisiko knyttet til kundeinnskudd oppstår også i tilknytning til både flytende og fastforrentede avtaler. Varslingsfristen for rentesenking på kundeinnskudd ble endret fra 14 dager til 2 måneder fra 01.11.09 og samsvarer bedre med varslingsfristen for utlån til kunder. Renterisikoen knyttet til fastrenteinnskudd er noe høyere, men disse avtalene har en klausul med 32 dagers varslingsfrist ved uttak. Disse innskuddene har rentebindingsperioder fra 1 – 12 måneder. Det er ikke benyttet renteswapper her.

All rentebærende verdipapirgjeld er lagt ut med flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. Banken har p.t. ingen sertifikatgjeld.

All annen rentebærende gjeld har flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR med kvartalsvise rentejusteringer. I perioder hvor det inngår rentebærende gjeld med fast rente vurderes behovet for renteswapper i hvert enkelt tilfelle.

Renterisikoen styres etter vedtatte rammer og begrensninger i følgende policyer:

- Risikopolicy
- Markedspolicy

I henhold til netto renteeksponering i balansen har vi beregnet renterisikoen pr 31.12.13 til kr 0,7 mill.

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta.

7 Styring og kontroll av risiko

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinjeforsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, men skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et minstekrav til buffer utover beregnet kapitalbehov. Dette nivået er benevnt som bankens minimumsnivå til kapitaldekning.

I fastsettingen av bankens minimumsnivå til kapitaldekning inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at minimumsnivå til kapitaldekning alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens minimumsnivå til kapitaldekning og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år. Styret har vært tilstrekkelig involvert i prosessen og kvaliteten på risikostyrings- og ICAAP-prosessen har vært god.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Likviditet/omdømmerisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Forretningsrisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoen gjøres ved hjelp av ulike metoder.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/ nedgangs-konjunktur. I tillegg gjennomfører banken en reversed stresstest. I en reversed stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt. Hensikten med en slik reversed stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under et kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

7.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoen

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene.

Sparebanken Hemne er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Banken har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og kursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risikoer, og hvordan banken har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontrollopplegg. Ansvarlig avdelingsleder forestår her avviksrapportering til adm. banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kreditthåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom, ved årsskiftet er kun ca. 0,5 % av våre utlån gitt uten noen form for sikkerhet. Dette dreier seg om lønnskantolån og kreditter gitt på såkalte standardiserte vilkår samt mindre forbrukslån.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner og industriselskaper. Det knytter seg liten kredittrisiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er de enkelte papirene i porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedsverdi.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet.

Personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne. Næringskundene blir først analysert i forhold til siste års regnskap. Deretter tas det hensyn til realisasjonsrisikoen, det vil si hvor stor andel av engasjementet som eventuelt ikke er sikret ved pant. På grunnlag av regnskapsanalysen og sikkerhetene får næringskundene tildelt en risikoklasse. Både person- og næringskunder blir delt inn i følgende tre risikoklasser: Lav risiko, middels risiko og høy risiko.

Styret får hvert kvartal en rapport over engasjementer større enn 5 % av bankens ansvarlige kapital samt utvikling i risikoklasser. I tillegg en gjennomgang av alle utsatte engasjement uansett størrelse.

Likviditet/omdømmerisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på bankens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid. En solid og veldrevet bank vil normalt ha lett tilgang til trekkrettigheter og nødvendige kreditter. Banken har en god fordeling på forfallstidspunktene på innlån. Innskuddsandelen utgjorde ved utgangen av året 83,5 %.

Det er vedtatt en likviditetspolicy med tilhørende rapportering som skal sikre god og langsiktig likviditetsstyring. Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Sparebanken Hemne som lav/middels.

Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles gjerne inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler, men Sparebanken Hemne har kun papirer i de to sistnevnte porteføljene.

Omløpsporteføljen er balanseført til kr 4,2 mill. og består av aksjer og egenkapitalbevis. Bankens kursrisiko anses som lav ut fra volum.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var på et moderat nivå i 2013. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

Valutarisiko

Banken handler ikke med valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Valutarisikoen er derfor ubetydelig.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Årsaken til at slike forhold inntreffer kan være alt fra svikt i teknisk infrastruktur via uønsket hendelse til svikt eller kriminell adferd. Svikt i IT-løsninger er sannsynligvis den største operasjonelle risiko for en bank av vår størrelse. Bankens operasjonelle risiko vurderes som lav/middels.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

I henhold til Forskrift om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer har banken ett stort engasjement unntatt Norges Bank og DNB. Store engasjement gjennomgås av styret hvert kvartal.

Ekstra konjunkturutsatte bransjer har vi definert til å omfatte fiske/fangst, hotell/restaurant, eiendom, havbruk og transport. Styret vurderer eksponeringen i de ulike næringer hvert kvartal.

Eiendomspriserisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomspriserisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier et eget bankbygg og en funksjonærbolig som er balanseført på til sammen kr 11,9 mill. Et verdifall på disse eiendommene anses å være en lav risiko.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. Det ble opprettet et avdelingskontor på Hitra våren 2011. Etter beregninger foretatt i forbindelse med etableringen ble den strategiske risikoen vurdert til akseptabel sett i forhold til bankens kapitalbehov. Utviklingen ved kontoret har svart til forventningene og vi er optimistiske med hensyn til videre vekst i øyregionen Hitra og Frøya.

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Det vises også til note 8 i årsregnskapet.

Banken har en generell ordning for variabel godtgjørelse som defineres inn under pkt 5: Unntak i Finanstilsynets rundskriv av 21.02.2011 "Godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond". Ordningen omfatter hele banken og gir ikke incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko.

Styret har vedtatt at banken kan ha en ordning for variabel godtgjørelse i form av salgsbonus og overskuddsdeling innenfor følgende kriterier:

- Omfatte alle ansatte
- Være basert på generelle kriterier og ikke innebære skjønn i forhold til enkeltansatte
- Ikke gi incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko
- Utgjøre maksimalt 1,5 ganger månedslønn per ansatt per år.

Styret gjør årlig vedtak om eventuell videreføring og/eller endringer i bonusordningene. Det finnes vedlegg som beskriver detaljene i gjeldende bonusordning.

Samlet utbetalt godtgjørelse til alle ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering, til andre ansatte og tillitsvalgte med tilsvarende godtgjørelse, samt til ansatte med kontrolloppgaver utgjorde i 2013 kr 5.3 mill. Av totalt utbetalt godtgjørelse til disse utgjør total bonus kr 0,3 mill.